

z očmi odraslega ali celo pedagoga, čeprav je pripoved oblikovana retrospektivno in bi se kaj podobnega moglo pripetiti. Toda če je takšen odnos do tematike nujen, pomeni vendar nevarnost, da izbriše mejo med sentimentalnostjo in resnostjo, romantiko in resničnostjo — tej nevarnosti se Perocijeva, žal, pogosto ni izognila, zato izzveni zgodba ne povsem samosvoje in izpovedno silovito. Tak je npr. popis doživetij v okupiranem mestu, saj s svojim zanosom vzbuja neavtentičnost in konvencionalnost. Treba je torej ugotoviti, da delce ne dosega zaželene umetniške ravni, čeprav je za avtorico do neke mere nova, lirizirana proza.

Pesniško zbirko Rišem dan sestavljajo drobne meditacije o drobnih stvareh iz vsakdanjosti: motivno črpajo inspiracijo iz najbolj intimnih doživetij, pa tudi iz najbolj splošnih, pravzaprav družbenih problemov današnjega sveta; Perocijeva se izpoveduje skozi erotiko, smrt, samoto, pa tudi skozi socialne slike in celo skozi deklarativne zahteve po miru. Vsebinski razpon je potemtakem sorazmeroma zelo širok, mestoma hoče biti aktualen, vendar praviloma nikoli ne seže do ontoloških temeljev današnjega človeka — v najboljšem primeru je mehko, lirično obarvan (Oblaki drsijo z neba). V skladu s takšno motiviko se tudi pesničin izraz ozira po sredstvu barvitenga impresionizma, zakaj skoro izključno ga sestavljajo prispodobe kot: barve, rože, dež, zvezde, drevesa, modro nebo, veter ipd., se pravi besede, ki so nekdaj bile zelo prikladne za niansiranje čustvenih razpoloženj, vendar so danes — spričo človekovega spremenjenega življenjskega stila — izgubile svojo takratno ekspresivno polnost in moč: tudi iz tega vzroka večina pesmi pomeni prej pripoved kakor izpoved. Seveda pa je dojemanje in vrednotenje te zbirke kot tudi proze Po šoli me počakaj odvisno od posameznikovega notranjega prepričanja in literarne opredelitve do današnjih knjižnih tokov. V primeru trdnejšega »tradicionalnega«*»* pojmovanja življenja, bo marsikomu branje teh knjižic potešitev, čeprav v njih ne bo odkril ničesar novega.

Jože Horvat

DARLE NIKO (Erik Prunč), TIHOŽITJA — nova pesniška zbirka zamenjkega Slovenca. Mladi koroški literarni rod vztrajno nadaljuje delo, ki ga je začel z nastopom v reviji Mladje. Zadnji dve leti so namreč že izšle prve samostojne knjige nekaterih predstavnikov te skupine. To nas opozarja, da se v mladi koroški kulturni sredini dogajajo pomembnejši premiki, katerih objektivno vrednost sicer ne moremo prav premeriti, iz njihove intenzivnosti pa vendarle smemo sklepati, da imajo svoje ozadje in določeno smer. O tem nam govori knjižni prvenec Erika Prunča, ki je v Celovcu pod imenom Darle Niko izdal zbirko pesmi *Tihožitja*.

Omenjeni problemi v prvem delu zbirke niso prisotni, ker se Prunč omejuje na čista pesniška tihožitja, ko s precej poudarjanim nominalnim slogom ustvarja statične ekspresivne podobe, kot so *Mesto*, *Skrivanka* in *Soba*, v ciklu *Leto* pa nam nekoliko gibkeje parafrazira štiri letne čase z izhodiščnicami v cvetocih

Darle Niko, *Tihožitja*. Knjiga Mladje. Opremil Pavle Pernjak. Izdano v 500 izvodih v samozaložbi z pomočjo Janežičevega sklada. Natisnila Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu v juniju 1965.

jablanah, izsušeni reki, dežju in zamrznjenem očesu sinjine. Izjema je uvodna *Sinja pesem* z močno osebnoizpovednim tonom in programatičnostjo.

Osrednja problematika se v zbirki začne s ciklom *Ciklopi*, nadaljuje pa v *Kralju Matjažu* in *Pesmi Miklove Zale*. V primerjavi s Kraljem Matjažem in Miklovo Zalo nam naslov *Ciklopi* sam na sebi ne pove nič takega, kar bi ga že vnaprej povezovalo s Koroško, toda podnaslov *Koroška 1964* pa z odločno potezo pokaže na bistvo problemskega sklopa, s katerim se ukvarja mladi pesnik. Pred dvema letoma so na Koroškem praznovali 550-letnico zadnjega ustoličenja koroškega vojvode v slovenskem jeziku. Razumljivo, da je ob tej priložnosti narodnostno vprašanje spet glasneje stopilo v ospredje ter spričo zapletenih okoliščin zahtevalo nove načelne opredelitve. Kakorkoli že gledamo na sedanji položaj slovenskega življa na Avstrijskem, prej ko slej moramo pristajati na nasilno resničnost, ki je v svojem okviru dokončna. Spoznanje, da je eksistenčni boj mogoč samo v danih razmerah in da je samo v tem danem prostoru mogoče ustvarjati svoj prostor, je v zavesti mladega koroškega rodu izoblikovalo nov odnos do tega vprašanja. Gre predvsem za prelom s starim, narodnočustvujočim odnosom, ki mu nikakor ni mogoče odreči splošne pomembnosti in zgodovinske vloge. Gledanje v mitično koroško idilično preteklost mora zamenjati pogled v sedanost. Prunčeva upodobitev tega premika je v osnovi sivo zgrozljiva, ker hoče brez pridržkov pokazati, da je slovenski človek postavljen v senco modernega jeklenega ciklopa, ki poseblja neprestan germanski pritisk. Prunčeva resničnost 1964 je takale:

Prihajajo s kovinastimi koraki,
s kričečimi zastavami dolgih, daljnih
pohodov, z naličniki iz lepakov,
s pogledi iz mrkih dobovih kamnov.

Toda, kar je bolj pomembno: bivanje v deželi ciklopov je edina možnost, ki mu ostaja in brez prikrievanja narekuje smer rešitve:

Nazaj ni poti,
mornarji, tu,
na obali
moramo najti vasi.

Logična posledica tega spoznanja in te odločitve pa je prekvalifikacija nekaterih temeljnih kategorij življenjskoprostorskega občutka koroškega človeka. Če je edini boj za obstanek mogoč v tem trenutku in v tem prostoru, potem je vsa mitična veličina oseb in idej mrtva, torej jalova in kvečjemu v napoto. Zato tako radikalna detronizacija iluzij v ciklu *Kralj Matjaž* (vsebinsko pomembno je posvetilo: Vsem, ki čakajo njegovega prihoda), zakaj ta ljudski junak se v *Epilogu* te pesmi — če avtorja prav razumem — sesuje v drobce kot suha glina, ko se spotakne ob lastno peto. Kralja Matjaža in njegovega preroškega iracionalizma ni več.

Vendar se mladi koroški rod tradiciji ni odpovedal v celoti. Tisto, kar je bilo v danem boju za ohranitev stvarno, so sprejeli, zakaj tak moment iz preteklosti je dejansko identičen s sedanjim položajem. Tudi takrat so koroški ljudje ostajali na obali in postavljali svoje vasi. Ena takih dragocenih dediščin

se skriva v motivu Miklove Zale z nepotešenim hrepenenjem po domači zemlji — in z grenkobo njenih sinov janičarjev, kot je v *Pesmi Miklove Zale* dodal Darle Niko. Cikel razkriva predvsem trnovo muko žrtvovanj za obnovo in ohranitev domačega ognjišča, to pa je že tisočletni krvni davek osveščenih koroških ljudi.

Čeprav se naslednja cikla, *Žalik žene* in *Jutra*, na videz odmikata osrednji problematiki zbirke, ker sta v širšem smislu besede bolj osebna, je tudi v njih, posebno v *Jutrah*, mogoče slediti osrednjemu problemu, resda na drugem nivoju. Izhodišče obeh ciklov je noč, tema, cilj jutro. V tem je brez dvoma precej simbo- like, a ne v konvencionalnem smislu. Jutro za Prunča ni iluzija ali manifesta- tivna gesta svetle prihodnosti, ampak samo soočenje slepljivih sanj z nepriza- nesljivo goloto resničnosti. Problem duhovnega osveščanja je lahko povsem osebno avtorjev problem, zlasti ker močno poudarja svojo ranljivo notranjost in lastno nemoč v prisposodbi neme ptice, mislim pa, da je ugotovitev vendarle širšega značaja, saj avtor izhaja iz življenjskega prostora svojih ljudi ali pa vsaj svoje generacije. Miselno jedro Prunčeve osebne in generacijske izpovedi je v dobršni meri mogoče razbrati iz sklepne pesmi *Mutec*:

Rišem neme črke v pepel.
Diham tišino vasi pogorele.
Žejo pijem ugaslih ognjišč.
Iščem s prsti bolnih rož.

Sinja beseda je mrtev meč.
Gluhe oči ne pregrizejo mraka.
Nadnje se sklanja jalov večer,
lačen sveže sredice jutra.

Notranjo, vsebinsko enotnost Tihozitij podpira zunanja, oblikovna stran zbirke. Vse pesmi so napisane v eni sami pesniški obliki: v dvojni štirivrstič- nici, ki dopušča variacije v dolžini verza ter v kvaliteti in rabi asonance. S to, na zunaj umirjeno obliko se Darle Niko pridružuje dokaj opazni težnji sodobne poezije: vrniti pesem v okvir sklenjene forme. Besedni izraz je ponekod izredno skop, včasih skrčen na minimum in so zato podobe izredno jasne, drugod pa je močno podvržen asociativni metaforiki, ki se naslanja na ekspresionizem. Take besedne zveze so same na sebi lahko zelo razgibane, so pa tudi ustrezno učin- kovite takrat, kadar z njimi prikazuje rezka razpoloženja. Zaradi pogostne nedorečenosti in gole kombinacije pa v nekaterih pesmih trpi miselno jedro. S tem pa je prizadeta tudi osnovna kakovost zbirke.

Kot pojav je Prunčeva zbirka doživeta izpoved mladega koroškega ustvar- jalnega rodu in pomeni manifestacijo duhovnega preroda določene plasti med povojnimi koroškimi izobraženci. Knjiga je izšla v Celovcu in je ni izdala kaka naša ljubljanska založba. Iz posebnih razlogov se je avtor odločil za samozaložbo, vendar s pomočjo Janežičevega sklada. Zbirka ima ustrezno zu- nanjo in notranjo opremo, delo Pavleta Pernjaka, na ščitnem ovitku pa najdemo poleg splošnih podatkov o pesniku tudi spremno besedo dr. Reginalda Vos- pernika.

France Pibernik